

SÜNNET İNKÂRCILIĞINDA GÜNCELLENEN TARTIŞMA

İslâm, iki ana umde üzerinde neşvü nema bulmaktadır. Bunlar, Kur'an-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. Kuran-ı Kerîm, Allah Teâla'nın koruması altındadır. 1400 yıldır hiçbir değişime uğramadan muhafaza olunmaktadır. Allah Rasûlü'nün sünneti ise, O'ndan duyan sahabilerin nakletmesiyle oluşan rivâyet zincirleriyle kitaplara geçmiştir. Ravilerin şahsi durumları, rivâyet etmeye müsait olup-olmamaları ve şahitlik özelliklerini taşıyıp-taşımamaları vs. sebeplerle nakiller arasında sıhhat açısından farklı seviyeler olmuştur. Dolayısıyla, Kuran- Kerîm'de bulunan garantörlük durumu sünnet için geçerli değildir. Bu durum, daha sonraki süreçte sünnetin konumu, İslâm açısından yeri, meselelerin çözümünde yetkinliği ve sübutu üzerinde tartışmaların oluşmasına sebep olmuştur. Hz. Peygamber'in "Erike" olarak bilinen, "koltuğuna oturup bana sadece Kuran'dan bahsedin" diyecek olan kişinin zikredildiği rivâyetiyle (Tirmizi, İlim, 10) işaret ettiği, daha sonraki süreçte bazılarının ortaya koyduğu sünnetin inkâr edilmesi meselesi, İslâm'ın sadece Kuran merkezli anlaşılmasına, sünnetin dini açıdan delil olup-olmaması üzerinden tartışmaların meydana gelmesine, bu çerçevede bazılarının onu inkâr etmesine bazılarının ise sımsıkı sarılmasına vesile olmuştur.

Tarihi süreçte İslâm ile problemleri olanlar ve sünnetin dindeki konumunu kendince tartışmaya açanların üzerinde durdukları mesele sünnet olmuştur. Sünnetin konumu üzerinde art niyetli olanların -buna oryantalistler örnek gösterilebilir- onun din açısından konumunu zayıflatma hatta yok etme gibi bir çabaları bulunmaktadır. Çünkü sünnet ortadan kaldırıldığı zaman, İslâm'ın önemli bir kısmının yok dilediği aşikârdır. Kuran-ı Kerîm, anayasal özelliği gereği hükümleri kısa ve öz olarak ifade eder. Sünnet ise, onun nasıl uygulanacağını gösterir. Dolayısıyla sünnet ortadan kaldırıldığında İslâm'ın önemli bir kısmına darbe vurulmuş olacaktır. Sünnet inkârcılarının temel hareket noktası burasıdır. Bu çerçevede, sünnet inkârcılığının tarihçesini bilmek, günümüzde meydana gelen sünnet tartışmalarını değerlendirmek meselenin anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Sünnet inkârcılığını Hz. Peygamber'in bir hadisine konu olması, meselenin o zamanda bile güncel olduğunu göstermektedir. Rivâyet şöyledir: Sababe zamanında onun teşrii (kanun koyma) değerini anlamayanlar bulunmuştu: Hasan-ı Basrî şöyle anlatır: İmran b. Husayn, Peygamberimizin (s.a.s) sünnetinden bahsediyordu. Adamın biri ona şöyle dedi: "Ebû Nuceyd! Bize Kur'an'dan bahset! İmran ona şöyle cevap verdi: "Sen ve arkadaşların 'Kur'an'ı okuyorsunuz. Bana namazdan, içindekilerden, sınırlarından bahsedebilir misin? Bana altının, devenin, sığırın ve muhtelif malların zekâtlarından bahsedebilir misin? Fakat sen yok iken ben şahit olmuştum" Sonra şöyle dedi: "Rasûlüllâh (s.a.s.) zekât hususunda bize şöyle şöyle farz kıldı'. Bunun üzerine adam; "Beni ihya ettin. Allah da seni ihya etsin!" dedi. Hasan-ı Basrî der ki; Bu adam, sonunda Müslümanların fakihlerinden oldu". İmran b. Husayn'ın başına gelen olayın bir benzerini ise Abdullah b. Ömer'in naklinde görmekteyiz. Ümeyye b. Halid, Abdullah b. Ömer' e şöyle dedi: "Biz hazarda (mukım iken) kılınan namazı ve korku namazını Kur'an'da buluyoruz, seferde kılınan namazı Kur'an'da bulmuyorsunuz. Bunun üzerine Abdullah şöyle dedi "Kardeşimin

oğlu! Biz hiçbir Őey bilmez bir halde iken Allah bize Hz. Muhammed'i (s.a.s.) gönderdi. Binaenaleyh, Hz. Muhammedin (s.a.s.) yaptığını gördüğümüz gibi yaparız" Muhtemeldir ki zamanın ilerlemesiyle, müşkilleri sadece Kur'an'ın ışığında araştıran kimselerin sayısı artmış, nihayet Eyyüb es-Sahtiyânî Şöyle demiştir: "Adama sünneti anlattığın zaman; 'Bunu bırak da bize Kur'an'dan bahset!" derse bil ki o sapık ve saptırıcıdır".

Sünnet inkârcılığı, ikinci asırdan sonra yaklaşık 11-12 asır ön plana çıkmamıştır. En azından ilk iki asırda olduğu şekliyle tarihi kayıtlarda yer almamaktadır. 19. asırda Mısır'da bunun yeni nüveleriyle karşılaşılmaktadır. Özellikle Muhammed Abduh ve Ebû Reyye özelinde Mısır'da sünnet inkârcılığı temayüz etmiştir. Ebû Reyye, Muhammed Abduh'un, "Kuran'ın dışındaki bütün kaynaklar İslâm'ı anlamının önünde engeldir. Kuran'ın dışındaki şeylerle bu ümmetin ayağa kalkması mümkün değildir" tespitini yaparken sünneti de kapsam dışı bırakmıştır. Benzer bir durum, Irak ve Hindistan'da görülmektedir. Hindistan'da, İngilizler sömürgecilerle mücadele eden grupları parçalamak için karşı bir âlimler topluluğu oluşturmuştur. Oluřturulan sözde âlimler grubu, cihat ile ilgili hadisleri inkârla işe başlamışlardır. Söz konusu sözde âlimlerin önderlerinden olan Mirza Gulam Ahmet, "Hadislerin herhangi bir teşri değeri yoktur" diyerek Őunları zikreder: Beř vakit namaz, namazın rekâtları, şekli ve buna benzer şeyler gibi tevatür yoluyla bize nakledilenleri de reddeder ve Şöyle eder: "Kur'an bize sadece namazı dosdoğru kılmayı emrediyor. Namazın nasıl kılınacağı ise devlet başkanına bırakılmış bir iştir. O, bunu danışmanlarına sorarak zaman ve mekâna göre belirler".

Bütün bu tarihsel bilgilerden sonra ölkemizdeki durumun da fotoğrafını ortaya koymak gerekmektedir. Ölkemizdeki sünnet anlayışı, sünnette ne varsa ona uymaya çalışanlar, sünneti inkâr edip bize Kuran yeter diyenler, sahîh hadisler bizim için önemli zayıflarla amel edilmez değerdirmesinde bulunanlar gibi farklı konumlanmalar söz konusudur. Sünnet inkârı açısından ise temayüz edenler özellikle sünnette ne yer alıyorsa bağlamını düşünmeden uygulamaya çalışanlarla, onun değeri sadece sahih hadise veya mütevâtir habere indirgeyenler arasında gerçekteşmektedir. Özellikle bu tartışmanın liderliğini farklı cemaatlerin önderleri yapmaktadır.

Tartışmaların iki açıdan değerdirmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi üslûp diğer i se yeteri kadar karşı tarafı analiz etmemedir. Her şeyden önce ilmi bir tartışmanın bir tartışma seviyesi olmalıdır. Sünneti inkâr ediyor düşüncesiyle karşı tarafın kâfirliğini ilan etmenin doğru bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkün değildir. Nedense Müslümanlar olarak tartışma kültürümüzün olmadığını bu meseleden çıkarmaktayız. Son noktada söylenecek hatta söylenmeyecek bir cümleyi işin başında zikredebilmekteyiz. Hz. Peygamber bile savaşta korkudan Müslüman olan bir kişiyi öldürdün diyerek Hz. Ali'ye sen kalbindekini ne bileceksin şeklinde sitemi malumdur. Bu rivâyet, bilindiği halde sünneti inkâr ediyor düşüncesiyle karşıdaki Müslümanı kâfirlikle suçlamak ne kadar İslami bir duruştur? Bu tartışmanın diğer bir yönü ise tartıştığımız kişinin gerçekte nelerden bahsettiğini bilmemektir. Çünkü incelendiği zaman sünnet inkârcılığıyla suçlanan özellikle Mustafa İslamoğlu hocanın bu noktada iyi analiz edilmediğini düşünmekteyim. Sohbetleri incelendiğinde, Hz. Peygamber'in dindeki konumunu kabul etmekte, sahih hadislerden

örnekler vermektedir. Tabidir ki, onun hadisler adına, sahih hadislerin önemli bir kısmına Kuran'a ters düşüyor düşüncesiyle mesafeli yaklaştığı, zayıf hadisleri kabul etmediği, hadislerin Kuran süzgecinden geçirilmesi yani hadislerin Kuran'a arz edilmesi gerektiğini savunan düşünceleri bulunmaktadır. Her ne kadar kitaplarında zikrettiği hadis bilgileri ve hayatındaki uygulamaları tenakuzluklar ihtiva etse, reddettiği zayıf hadislerle bile amel ettiği gözlemlense de söylem olarak onu kâfirlikle itham etmek doğru bir yaklaşım olmasa gerektir. Müslümanlar olarak, eleştirinin nasıl yapılacağı, nerede durulacağı gibi konularda ilerleme kat etmemiz gerektiği bu meselede de ortaya çıkmaktadır. Her bir âlim, düşüncesini söyleyebilmeli, beğenmediğimiz, İslami bulmadığımız noktaları ise uygun bir üslupla zikredebilmeliyiz. Maalesef yapılan eleştiriler ve onlara verilen cevaplarda yeteri bilgi bulunmamaktadır. Değerlendirmeler sığ, genellikle sünnetin teşri değeri üzerinde genel ifadelerle neticelendirilmektedir. Bu noktada, belli cemaatlerin başında olan söz konusu hocalarımızın buldukları yerin farkında olarak ifadelerini ve meseleler hakkındaki değerlendirmelerini süzerek serdetmelidirler.

Sünneti inkâr tartışmalarında aslında gözden kaçan diğer bir nokta bulunmaktadır. Sünneti inkâr, sadece söylemle mi yoksa eylemle de olabilir mi? Fiiliyattaki sünnet anlayışımızın sorgulanması gerekir. Sadece şu sünnet şu değildir, şu inkâr etti, şu ona sarıldı noktasından öteye, günlük hayatımızda Allah Rasûlü'nün meseleler bağlamında bakışı, yaklaşımı, çözümü, güncel yorumu nasıl olabilirdi sorusunun yanıtı bizde nedir? Sünneti, onun sabit olup-olmamasını, onu inkâr etmeyi veya ona sınıksız sarılmayı zikrederken Hz. Peygamber'in bir Müslüman için hayatıyla örnek olma özelliğini yani meselenin ruhunu kaybediyor muyuz? Sünnet tartışmalarına verilen önem kadar, onu anlamaya, yaşamaya ve günümüz dünyasına uyarlamaya neden zaman ayırmıyoruz? Hz. Peygamber'den gelen hadis külliyatı bizim için birer değerdir. Onların her biri, bize birer emanettir. Ona sahip çıkmanın yanında, günümüz açısından bağlamından koparmadan anlaşılmasını sağlamak, herhalde yapılan tartışmaları bir nebze de olsa azaltacak, Allah Rasûlünün örnekliğinin izinde giden hayırlı bir ümmet olacağız inşallah.